

Werken met een meertalige kinderboekencollectie

Inspiratiegids voor het benutten van de kracht van meertaligheid

In Nederland wonen 2,5 miljoen mensen die naast het Nederlands een of meer andere talen spreken. Het is belangrijk dat er aandacht is voor de taal die kinderen en jongeren thuis spreken, want taal is onderdeel van ons zijn.

Met een meertalige collectie kinderboeken op school onderstreep je de kracht van meertaligheid en geef je kinderen de kans om te profiteren van de voordelen van hun meertaligheid. Daarmee doe je recht aan

hun volledige (talige) identiteit en draag je bij aan een stevig talig fundament in de thuistaal, waar een taal als het Nederlands op gebouwd kan worden.

Deze inspiratiegids bevat suggesties om op school met een meertalige kinderboekencollectie te werken. Naast activiteiten voor in de klas zijn er ook tips om ouders te informeren en inspireren thuis gebruik te maken van boeken in hun thuistaal.

Voorwoord

Met ouders die in Marokko zijn opgegroeid, kreeg ik naast het Nederlands ook de Arabische taal mee. Thuis wisselende ik moeiteloos tussen die twee talen. Voor mij was dat vanzelfsprekend en vertrouwd. Maar op school was het anders. Daar mocht ik alleen Nederlands spreken. Deed ik dat niet, dan werd ik zeer streng toegesproken. Ik groeide op met het idee dat het spreken in mijn thuistaal verkeerd en ongewenst was.

“Het is goed voor het emotioneel welzijn als meertalige kinderen in Nederland hun niet-Nederlandse taal goed leren.”

Sharon Unsworth, taalwetenschapper, in online magazine Lees
Lezer Leest! – Meertaligheid.

Op school werd mijn thuistaal gezien als een bedreiging voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal. Terwijl taal juist een belangrijk onderdeel is van de eigen identiteit. Het gevolg was dat er voor mij twee werelden bestonden: thuis en op school. Thuis kon ik volledig mezelf zijn en me uitdrukken in de taal die ik passend achtte. Op school werd een deel van mij als het ware weggegomd.

Nu, jaren later, bezoek ik scholen door het hele land om uit mijn boek *Duizend-en-één paarse djellaba's* voor te lezen. Het verhaal gaat over een Marokkaans-Nederlands gezin dat familie in Marokko bezoekt tijdens de vakantie. Het verhaal is herkenbaar voor de kinderen met een Marokkaanse achtergrond en ook voor andere kinderen met familie in het buitenland. Ik zie steeds opnieuw hoe fijn het voor hen is om aspecten uit hun thuiscultuur te herkennen. Het is voor de kinderen essentieel dat er aandacht en ruimte is voor de thuiscultuur en de bijbehorende taal. Want dat geeft de kinderen het gevoel dat zij gezien worden en zichzelf mogen zijn.

Illustratrice (Annelies Vandenbosch),
medeauteur (Lisa Boersen)

Inmiddels weten we dat meertaligheid juist leidt tot een snellere taalontwikkeling en dat de Nederlandse taal niet in gevaar komt door een thuistaal. Steeds meer mensen begrijpen dat een slechte beheersing van de Nederlandse taal niet met meertaligheid te maken heeft, maar met een taalarme omgeving waarin bijvoorbeeld weinig wordt voorgelezen.

Helaas heeft het voor mij veel te lang geduurd voordat ik me realiseerde dat het enorm waardevol is om meerdere talen te kunnen spreken. Mijn wens is daarom dat kinderen trots zijn op hun thuistaal en dat zij beseffen dat het juist bijzonder is om anders te zijn. Wereldwijd bestaan meer dan 6000 talen; elke taal is een verrijking en mag er zijn. Aan ons allen de taak om die boodschap op de kinderen over te brengen.

Hasna Elbaamrani

Hasna Elbaamrani is een geboren Amsterdammer, met ouders uit Marokko. Haar wens voor meer diversiteit in kinderboeken leidde tot het schrijven van *Duizend-en-één paarse djellaba's*. Onlangs verscheen haar tweede boek, *De hartenketting van meester Rumi*.

Colofon

Deze publicatie is tot stand gekomen binnen het project Brabantse Jeugd en Jongeren Geletterd. Het is een initiatief van Toos van den Beuken, lees-mediacoach bij Bibliotheek Helmond-Peel, Anne van Buul, docent-onderzoeker en taalspecialist bij Hogeschool de Kempel, en Cubiss Brabant.

© Cubiss, maart 2023

Provincie Noord-Brabant

Stap voor stap naar een taalvriendelijke schoolbibliotheek

In een klas worden gemiddeld vijf verschillende talen vertegenwoordigd en aandacht voor de thuistaal van leerlingen is belangrijk. Yvonne Geradts, leerkracht en coördinator vroeg vreemdetalenonderwijs (vvtto) en meertaligheid, vertelt hoe OBS de Blaak in Tilburg dit aanpakt.

Yvonne: “We zien mooie resultaten van vvtto: onze leerlingen gaan gemiddeld met B1-niveau voor Engels van school, ze hebben er plezier in om Engels te leren. En we hebben een geschoold team dat zich vertrouwd voelt met de taal, ook om gesprekken met ouders te voeren over schoolprestaties.” Internationale ouders weten de school te vinden, zij willen dat hun kind goed Engels leert. Steeds vaker melden meertalige of anderstalige ouders hun kind aan, ook van buiten de wijk of zelfs de stad. Ongeveer 20% van de leerlingen is meertalig, in een klas worden gemiddeld vijf verschillende talen vertegenwoordigd.

Thuistalen in kaart

Yvonne vertelt: “Het is belangrijk om die thuistalen goed in kaart te brengen. We vragen de ouders welke talen het gezin spreekt en welke vaardigheid het kind in die taal heeft. Aandacht voor de thuistaal is echt nodig om te zorgen dat ook de Nederlandse taalontwikkeling goed verloopt.”

Als team krijgen ze steeds meer kennis en bewustzijn over meertaligheid. “We begrijpen hoe een tweede taal zich ontwikkelt en hoe zich dat verhoudt tot taalontwikkeling of een brede kennisontwikkeling,” verduidelijkt Yvonne. “Zo weten we dat een lager taalniveau kan komen door een achterstand in de taalontwikkeling, maar ook door een achterstand in de Nederlandse woordenschat door meertaligheid. Is het niveau in de thuistaal gewoon op orde, dan heeft een leerling andere hulp nodig dan in het eerste geval.”

Taal is ook emotie

De thuistaal is ook een stuk identiteits- en cultuurontwikkeling. “Met de taal die je spreekt, krijg je ook een cultuur mee,” zegt Yvonne. “De geschiedenis van je familie, van je land. Taal is niet alleen een manier van communiceren, het is ook emotie. Als je als kind je leven lang een andere taal spreekt dan het Nederlands, dan uit je daarin ook je gevoelens en je emoties. Als je dat in een nieuwe taal moet gaan doen, dan kun je daar minder makkelijk mee uit de voeten. Daarom is het heel belangrijk dat we aandacht geven aan allebei de talen: dus de taal van de maatschappij waarin je je beweegt, maar ook de taal die hoort bij je identiteit.”

Taalvriendelijke Bibliotheek op school

De Blaak onderzoekt de stap naar een taalvriendelijke Bibliotheek op school waar alle leerlingen boeken in hun thuistaal vinden. Dan kunnen ze boeken lezen van ‘de Annie MG Schmidt van Spanje’ of ‘de Jacques Vriens van Polen’. Maar ook boeken in het Engels én in de thuistaal. Of dat er één boek beschikbaar is in tien verschillende talen, zodat een kind hetzelfde boek kan lezen als een anderstalige klasgenoot. “We zetten flink in op lezen,” benadrukt Yvonne. “Elke dag twintig minuten vrij lezen en de leerkrachten lezen veel voor. In samenwerking met Bibliotheek Midden-Brabant hebben we de Bibliotheek op school. Lezen is echt een dagelijkse gang van zaken geworden. Leerlingen pakken sneller een boek, er worden meer boeken gepromoot. Daarnaast hebben we een Engelstalige bibliotheek, één voor de onder- en één voor de bovenbouw.

“Taalontwikkeling is een samenspel tussen ouders, scholen en de gemeenschap. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid.”

Orhan Ağırdağ, hoogleraar pedagogische wetenschap, in online magazine *Lees Lezer Leest!* – *Leesprofessional* nu en straks.

**(Lees het magazine via de QR-code op p. 5)*

Stap voor stap

Werken naar een taalvriendelijke schoolbibliotheek gaat stap voor stap. “Ik overleg met de leescoördinator en de lees- en mediaconsulent en zij pakken het op,” vertelt Yvonne. “Ik blijf het aan de zijlijn goed in de gaten houden. En dat is prima, het hoeft ook niet allemaal in één keer. Voorlopig is het belangrijkste doel dat alle leerlingen met plezier lezen, in het Nederlands én in het Engels.”

Een tip die Yvonne iedereen wil geven: “Denk niet te groot. Begin met een taal aanwezig te laten zijn in de klas. Ga eens in allerlei verschillende talen tellen, bedenk samen welke woorden je kent in andere talen. Als je een kennismuur maakt, laat een kind daar het woord in de eigen taal bijzetten. Dat zijn hele kleine dingen met een groot effect. Ik denk dat je daarop moet focussen als je wilt beginnen met meertaligheid in je klas of school.”

Lees het hele interview op de themapagina *Werken met een meertalige collectie*.

Activiteit geschikt voor groep 1 t/m 4

De Voorleestrom

Start voorleesactiviteiten met het meertalige kinderliedje *De Voorleestrom*. Via de QR-code op deze pagina vind je het, gezongen in dertien talen. Het liedje nodigt kinderen in hun eigen taal uit om naar het voorlezen te komen luisteren.

Meertalig voorlezen in de klas

Organiseer een voorleesmoment in je klas met ouders die voorlezen aan groepjes kinderen die dezelfde taal spreken. Bovenbouwleerlingen kunnen ook voorlezen aan jongere leerlingen met dezelfde thuistaal. Instrueer de bovenbouwleerling van tevoren over het betrekken van de jongere leerlingen bij het lezen.

Zet de lees- en mediaconsulent in door bijvoorbeeld een workshop voor de bovenbouwleerlingen te organiseren. Ook ouders die willen voorlezen kunnen een workshop volgen bij de lees- en mediaconsulent.

Of lees een boek in meerdere talen voor aan de hele groep: laat een ouder of bovenbouwleerling in de thuista(a)l(en) voorlezen en lees zelf voor in het Nederlands. De verschillen en overeenkomsten tussen het verhaal in verschillende talen is dan een interessant gespreksonderwerp. Denk bijvoorbeeld aan de namen van de hoofdpersonen, zijn deze in elke taal hetzelfde?

Thuis voorlezen in de eigen taal

Stimuleer ouders om thuis voor te lezen in de eigen taal. Geef ze het vertrouwen dat dit goed is voor de taalontwikkeling van hun kind. Vertel ouders, samen met de lees- en mediaconsulent, over de mogelijkheden van de Bibliotheek op school.

The Reading Corner

Op de website *The Reading Corner* (voorheen *De Voorleeshoek*) vind je voorleesfilmpjes van kinderboeken. Hier worden prentenboeken voorgelezen in het Engels, Marokkaans, Pools, Spaans, Syrisch en Turks, ondersteund met muziek. Door te kijken en luisteren naar deze prentenboeken in de thuistaal horen kinderen andere woorden dan die in het dagelijks leven worden gebruikt. Een waardevolle aanvulling op hun woordenschat! Ouders en kinderen kunnen samen genieten van de verhalen en er daarna over praten. Inloggen is gratis met de Bibliotheekpas. Ga naar de site via de QR-code op deze pagina.

Prentenboeken in alle talen

De website *Prentenboeken in alle talen* bevat audiovertalingen van mooie prentenboeken, voorgelezen in ruim 25 talen en dialecten. Maak hiervan gebruik in de klas, en wijs ook ouders van kinderen met een andere thuistaal op deze site. Ze kunnen het Nederlandstalige prentenboek bij de bibliotheek reserveren en het daarna met hun kind beluisteren in de thuistaal. Ga naar de site via de QR-code op deze pagina.

Tip: Er staan ook lessuggesties op de site!

Praatplaten

Zoek een praatplaat bij het thema waar je mee werkt en geef die mee naar huis. Vraag aan ouders om met hun kind de woorden en situaties op de plaat te benoemen in de thuistaal. Bespreek de plaat daarna in de klas in het Nederlands. Laat de kinderen de woorden ook in hun eigen taal benoemen. Praatplaten (en tekstloze prentenboeken) lenen zich goed voor een activiteit in de ouderkamer of het Taalhuis op school. Laat de ouders zien hoe je samen een afbeelding verkennt. Bespreek met ouders een praatplaat en laat hen oefenen. Ga naar de praatplaten via de QR-code op deze pagina.

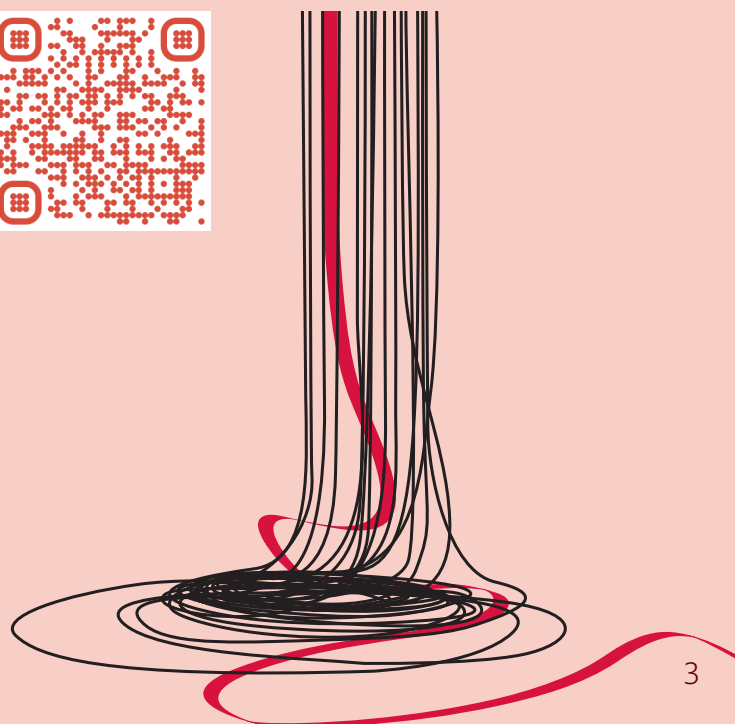
“Doe juist een beroep op de meertaligheid van kinderen. Want hierdoor help je kinderen beter Nederlands te praten, lezen en begrijpen.”

Lidy Peters, docent meertaligheid, in online magazine *Lees Lezer*
Leest! – Meertaligheid.

Tekstloze prentenboeken (ook geschikt voor gr. 5 t/m 8)

Bespreek het boek in het Nederlands en vraag aan de meertalige kinderen: ‘hoe zeg je dit in jouw taal?’. Geef het boek, of ingescande bladzijden hieruit, mee naar huis en laat het door de ouders bespreken in de thuistaal. Geef ouders een aantal richtvragen mee die ze in hun eigen taal aan hun kind kunnen stellen tijdens het lezen.

Scan de QR-code voor meer suggesties over het werken met tekstloze prentenboeken.

Activiteit geschikt voor groep 5 t/m 8

Op speurtocht in de Bibliotheek op school

Ga met de kinderen op onderzoek uit in de Bibliotheek op school. Geef de opdracht om op zoek te gaan naar een boek in hun eigen taal. Laat hen het gevonden boek bekijken. Vraag ze er kort in het Nederlands over te vertellen (aan de groep of aan een maatje): wat is de titel van het boek? Waar gaat het boek over, denk je? Lijkt het je een leuk boek? Zou je het willen en kunnen lezen?

Boekenduo's

Maak tweetallen met een Nederlandstalige leerling en een leerling met een andere thuistaal. Geef ze een tweetalig boek of hetzelfde boek in het Nederlands en een exemplaar in de andere taal. Laat hen een fragment in beide talen hardop aan elkaar voorlezen.

Laat de twee leerlingen vervolgens een bladzijde of enkele zinnen met elkaar vergelijken. Zijn er namen veranderd? Zijn er woorden in beide talen hetzelfde? Zie je verschillen in woordvolgorde? Wat is het verschil in klank tussen beide talen? Wil je deze activiteit klassikaal doen? Scan de bladzijdes uit het boek in en toon ze op het digibord!

Tip: Maak gebruik van de mogelijkheid om boeken te reserveren bij het samenstellen van een setje van twee dezelfde boeken: ga uit van het anderstalige boek en reserveer een Nederlands exemplaar via de catalogus van de bibliotheek.

Meertalige boekbespreking

Laat leerlingen hun boekbespreking of boekenbeurt houden over een boek dat ze in hun thuistaal hebben gelezen. Nodig hen uit om in het Nederlands te vertellen over hun boek, maar vraag ze om een fragment voor te lezen in hun thuistaal en daarna in het Nederlands te vertellen waar het over ging. Zo ontwikkelen de luisterende kinderen gevoel en waardering voor andere talen.

Stel leesbelevingsvragen aan de leerling: wat vond je leuk aan het boek? Wat vond je grappig? Vraag aan de luisterende kinderen wie het boek ook wil lezen, eventueel in het Nederlands.

Thuistaaltoppers

Daag je leerlingen uit om thuis te lezen in hun moedertaal. Dat kun je doen door een challenge te organiseren. Via de QR-code kom je bij een 'boekenaanbeveling blad'. Degene die daarop zijn favoriete boek op de meest aansprekende manier aanprijst, is de winnaar.

Tip: Hang alle ingevulde formulieren in de klas op, ter inspiratie voor de andere leerlingen!

“Toen ik op vijfjarige leeftijd vanuit Zweden naar Nederland kwam, was het alsof ik een hele grote, geheime wereld bij me droeg. Een Zweedse wereld vol herinneringen, met een eigen cultuur en een eigen taal.”

Marit Törnqvist, illustrator en schrijver,
in online magazine Lees Lezer Leest! – Meertaligheid.

Wie raadt mijn boek?

De kinderen kiezen enkele boeken in hun thuistaal en laten die zien aan de kinderen uit hun klas. Ze kopiëren een tekstfragment uit een van de boeken en lezen dat in hun thuistaal voor aan de klas. De andere kinderen proberen te raden uit welk boek het fragment afkomstig is.

Lezen-is-leuk-kring

In de lezen-is-leuk-kring enthousiasmeren leerlingen hun klasgenoten voor hun boek. In de kring mogen ze vertellen over hun leeservaringen. Dus ook over boeken in de thuistaal! Denk aan het tonen van een mooie bladzijde, het voorlezen van een mop of grappig fragment of een mooi woord uit de thuistaal dat anderen beslist ook moeten leren kennen.

Tip: Organiseer deze kring meerdere keren, bijvoorbeeld elke week, zodat kinderen een positieve houding ontwikkelen ten opzichte van boeken en (meertalig) lezen en ze ernaar uit gaan zien om anderen iets leuks te vertellen over hun boek.

Stimuleer het lezen thuis

Stimuleer je leerlingen om gebruik te maken van de meertalige collectie om thuis boeken te lezen. Leer de kinderen hoe ze in de catalogus van de lokale bibliotheek zoeken welke boeken beschikbaar zijn en hoe ze deze kunnen reserveren. Deze activiteit kan door de lees- en mediaconsulent worden uitgevoerd.

Boekenbingo

Gebruik de bingokaart om je leerlingen kennis te laten maken met jullie meertalige boekencollectie. Laat ze in tweetallen op zoek gaan naar al deze boeken in de Bibliotheek op school. Wie het eerste bingo heeft, wint! Je kunt natuurlijk ook zelf een bingokaart maken die past bij jullie eigen collectie. Denk dan aan de verschillende talen die in jullie bieb aanwezig zijn, of aan een boek dat in meerdere talen aanwezig is. Neem verschillende soorten boeken op in de bingo. Misschien bevat jullie collectie ook anderstalige strips of gedichten.

Tip: Breid deze activiteit uit met een boekpromotie waarbij kinderen een bingo-boek nader bekijken en hun klasgenoten erover vertellen.

Lezen in alle talen-bingo

Zoek in de bieb naar de boeken van deze bingokaart. Heb je alle boeken gevonden? Wat knap! Welk boek wil je gaan lezen?

Een boek dat geschreven is in een andere taal dan het Nederlands	Een boek dat je van achteren naar voren leest	Een boek met twee talen erin	Een boek dat geschreven is in de thuistaal van iemand uit jouw klas
Een boek in een taal die je niet kunt lezen	Een prentenboek in je eigen taal dat je kunt voorlezen aan jonge kinderen	Een boek in een taal die je wel kunt lezen	Een boek zonder woorden
Een boek zonder tekeningen	Een boek met meer dan 100 bladzijden	Een boek dat in meer dan 1 taal in jullie bibliotheek te vinden is	Een stripboek in een andere taal

Nog meer handige tips!

Wil je meer weten over meertaligheid? Lees het themanummer van het online magazine Lees Lezer Leest! Deze editie laat zien waarom we juist met meertaligheid aan de slag moeten in de bibliotheek en het onderwijs.

Het boek *Talen die de school in komen* geeft een andere kijk op meertaligheid.

Vrijwel alle scholen krijgen te maken met leerlingen die thuis geen Nederlands spreken. In dit boek wordt stilgestaan bij wat het betekent voor een schoolteam. Maar ook bij wat het vraagt van leerlingen om onderwijs te volgen in een taal die zij niet (volledig) beheersen.

“Alle kinderen verdienen thuis dat fijne voorleesmomentje met hun ouders.

In welke taal dan ook.”

Toos van den Beuken, lees-mediacoach, in online magazine *Lees Lezer Leest! – Het jonge kind.*

In *Hoeveel talen spreek jij?* lezen kinderen, leerkrachten en ouders alles over meertaligheid. In dit boek legt Marinella Orioni op heldere en speelse manier uit wat meertaligheid is, hoe kinderen meertalig opgroeien en hoe meertaligen functioneren. Verhalen, theorie, praktijk, tips en interactie wisselen elkaar af en illustraties completeren het geheel.

Kijk voor meer tips en inspiratie op de themapagina *Werken met een meertalige collectie*. Hier vind je ook de magazines *Lees Lezer Leest!*

